

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Symbolica E Fabularum Umbris In Veritatis Lucem
Varia Ervditione Noviter evoluta**

Pexenfelder, Michael

Monachii, 1675

Symbolum LXXXVIII. Cupido, amoris Deus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68709](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68709)

SYMBOLUM LXXXVIII.

Cupido, Amoris Deus.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Cupido cur puer? 2. Cur nudus? 3. Cæcus? 4. Alatus? 5. Saggiarius? 6. Cupidinis & Morris spicula mutata. 7. Cupidinis prava indoles. 8. Eros & Anteros, contrarii Cupidines.

Est filius Veneris, & Amor ipse, incertum, quo patre satus, puer alatus & cæcus, sagittis instructus disparibus, acutis & obtusis, aureis & plumbeis; illis ad conciliandum, istis ad pellendum, amorem utitur. De quibus Ovidius lib. 1. Metam.

Eque sagittifera prompsit duo tela pharetra
Diverforum operum. Fugat hoc, facit illud amorem;

Quod facit, auratum est, & cuspide fulget acuta:

Quod fugat, obtusum est, & habet sub arundine plumbum.

Hujus, etsi Deorum minimi, tanta est potentia, ut in cæteros omnes principatum exercent, & fortissimus habeatur. Quin ipsa Venus, ejus Mater & Domina, sine illo, carere gratiâ, & nihil posse dicitur, idque non diffitetur ipsamet, dum sic compellat Cupidinem. 1. Æneid.

Nate, meæ Vires, mea magna potentia solus:

Nate, Patris summi qui tela Typhoëa tennis;

Ad te confugio.

Ipse quoque de sua telorum vi adversus Phœbi spicula gloriatur lib. 1. Metam.

Filius huic Veneris: figat tuus omnia, Phœbe;

Te meus arcus, ait: quantôque animalia cedunt

Cuncta Deo, tantô minor est tua gloria nostrâ.

Et Virgiliano adagio: *Omnia vincit amor*. De triumpho Cupidinis Lactantius lib. 1. c. 11. Haud, inquit, insulse quidam triumphum Cupidinis scripsit, *omnium Deorum Victoris*. In ea pompa Jupiter cum cæteris diis ante Currum triumphantis ducitur catenatus. De Cupidinis in Deos potestate scitum est epigramma in appendice Virg. ejus statua subscriptum:

X x x 3

Sol

Sol calet igne meo ; flagrat Neptunus in undis ;
 Pensa dedi Alcidae ; feci servire Tonantem,
 Quamvis liber erat ; Martem sine Marte subegi.

Hinc pingitur currui insidens, à leonibus tracto, quos scuticà & habenis regit. Idem fulmen frangit, ad ejus potentiam ostendendam. Elegans etiam est recentioris Poëtae epigramma, cui inscriptio:

Hercules:

Ioles amore captus est,
 Omphalæ amore victus est,
 Ille, ille victor omnium
 Fortissimus Tyrinthius.
 Risit puellus teliger,
 Et arcui inscripsit suo:

Amor Hercules est Herculis.

Conqueritur de Numinis hujus tyrannaide ille miser apud Plautum
 in Mercat. scen. 2.

Súmne ego homo miser, qui nusquam bene queo quiescere?
 Si domi sum, foris est animus: si foris sum, animus domi est.
 Ita mihi in pectore atque in corde facit amor incendium.

Ethica.

I. (a) Cupido fingitur *Puer*, quia judicii expers: quò enim quis amantior, hòc plerumque est amentior: facillimèque decipitur, quisquis amat. Puer est, quia recens amor fervet maximè: & quia inter juvenes magis, quàm senes. Sapienter Epictetus: Quid est amor? otiosi pectoris molestia: in puero pudor: in virgine rubor: in femina furor: in juvene ardor: in senè risus. Præterea inter *floras* & *Gratias*, in Jovis hortis nutritus dicitur; quòd delicatis amor rebus ac pulchritudine gaudeat: vernanti tempore & ætate vigeat.

II. (b) *Nudus* est: tum quia amantes secreta quævis mutuò produnt. Testis Samson, qui Dalilæ fatales crines indicavit: tum quia candidus & apertus esse debet amor: tum quia non opes, sed persona amanda: tum quia profusus est, & sæpè nudos facit: tum denique, quia nuditate accenditur.

III. (c) *Cacus* est: quia mentem excæcat, ut amata rei vitia non cernat amans, nec advertat pericula & damna inde fluentia, ideòque in errores gravissimos impingat, veteri versu:

Amor.

(a) Cupido cur puer? (b) Cur nudus? (c) Cur cacus?

Amor, quid cupiat, scit, quid sapiat, non scit.
Et: Quid deceat, non videt ullus amans.

Unde Alciatus in emblematis ipsum exhibet ab apibus appetitum, ad finem Veneris confugientem: quod voluptatem sequatur dolor, rīsum lacrymæ, gaudia luctus.

IV. (d) *Alatus* est: nihil amore volucius, nihil levius, & mutabilis: cras oderit, quem amat hodie: quem manè deperibat, averfabitur vespere: quid dico, vespere? Citiùs hoc fecit Amnon, Davide genitus: odio quippe furens, cubiculò expulit, quam amore ardens paulò antè pellexerat. 2. Reg. 13. Vel etiam, quòd amor amanti (uti timor) alas addat, expedito ad omnia.

V. (e) *Arcum habet & sagittas*, quia ferit eminus. Faces quoque gerit; nam ardore presentes accendit, absentes desiderio vulnerat. Exemplum Dido, Carthaginis regina, cui Cupido occultum inspiravit ignem, sefellitque veneno. Primus aditus per oculos:
Expleri mentem nequit, ardescitque tuendo.

Post oculos, in pectus, hinc in gremium illabatur. De hoc Poëta.

Reginam petit. hæc oculis, hæc pectore toto
Hæret, & interdum gremio fovet inscia Dido,
Insideat quantus miseræ deus.

Utique miseræ. Nam quid sequitur?

Est mollis flamma medullas
Interea, & tacitum vivit sub pectore vulnus.
Uritur infelix Dido, totaque vagatur
Urbe furens: qualis conjectâ cerva sagittâ,
Quam procùl incautam nemora inter Cressia fixit
Pastor agens telis, liquitque volatile ferrum
Nescius. Illa fugâ silvas, saltusque peragrat
Dictæos: hæret lateri lethalis arundo.

Nimirum obstandum principiis. In hac mora, si uspiam alibi, summum est periculum.

Qui blandiendo dulce nutrit malum,
Serò recusat ferre, quod subiitjugum. Senec. in Hippolyto.

VI. (f) Alciatus in Emblem. proponit Cupidinem permutantem cum morte tela: quæ dum uno in hospitio fortè commorantes, temerè de nocte sumerent, & Mors aurea Cupidinis spicula, hic Mortis ossea corriperet:

(d) Cur alatus? (e) Cur sagittarius? (f) Cupidinis & Mortis spicula invertit.

corri peret: illéque fonem, hic figeret juvenem, factum est, ut repenté adolescens emoretetur: feniculus autem in juvenem refloresceret. Quoties hoc accidit, ut sub Cupidinis larva telum Mors intorqueat, & in ipso amoris æstu, libidinibus suis operantes configat! Tempore funestissimi illius per orbem universum diluvii, pharetratus puer mortalium omnium, pauculis exceptis, pectora foedè fauciárat: nam, ut reparator Orbis testatur, Matth. 24. *Erant comedentes, & bibentes, & nuptui tradentes.* Et Genes. 6. *Omnis Caro corruperat viam suam super terram.* Homines scilicet, spreto rationis ductu, in turpem libidinem projecti. Attende Catastrophen: Cupidineis arferant telis & ignibus; hinc in aquas præcipitati, senserunt inter undas, Mortis horridæ sagittas. *Veni diluvium, & tulit omnes.* loc. cit. Matth. Et Gen. 7. *Consumptaque est omnis caro, quæ movebatur super terram.*

VII. (g) Cæculi hujus pueri pravam indolem ingeniosè describit nobilis ævi nostri Lyricus lib. 1. od. 7. ad Simonem Iffum,

Res Amor mira est. Videt, ISSE, cæcus.

Cæcus est, quamvis oculo vidente

Natus. Absentes Amor urit absens,

Proximus exul.

Siccus in venis, madidusque vultu:

Siccus humectat, madidusque flagrat;

Fervidus tectæ gelidusque flammæ,

Ardet & alget.

Quando festivas quatit igne tædas,

Lumen extinguit: niveique floris

Prædo, pallenti violas vicissim

Pingit in ore.

Non habet frontem: tamen est venustus,

Navigat terras: volat absque pennis,

Vilis ac parvus puer, heu! feroces

Sternit Arridas.

Qui caret pilis, metuenda vibrat

Tela; non longas jaculatur hastas:

Pectori plagis acus inferendis

Sufficit una.

Missilem linguam capit ex pharetra

Oris, & figit jecur ulcerosum,

Stulta

(g) Cupidinis pravæ indoles.

Stulta plebs arcu putat & sagittis
 Grandibus uti.
 Ille (sic monstrat Cytherea mater)
 Non boum tendit sinuare cornu :
 Sed manus junctas utriusque amantis
 Curuat in Arcum.

De hoc puero Seneca in Hippolyto.

Iste lascivus puer ac renidens
 Tela quàm certo jaculatur arcu !
 Labitur totas furor in medullas,
 Igne furtivo populante venas.
 Non habet laetam data plaga frontem,
 Sed vorat tectas penitus medullas.
 Nulla pax isti puero, per Orbem
 Spargit effusas agilis sagittas.

Alius de hoc parvulo. Ignibus suis inflammat frigidissimos: laetitiam gratiarum ferreos emollit: humanitate frangit barbaros: mitigat urbanitate agrestes: suavitate feros domat. Amorum potius, quàm armorum bella gerit: grassatur illecebris, non insidiis: tela non inficit veneno, sed ambrosiam: vulnerat rosis, non spinis: sagittas, quas ad cor adigit, ab arcu oculorum emittit. Ejus spicula sunt oscula: adoritur mortalium pectora deliciis, non tormentis; gratiam, non terroribus; non laqueis, sed lenociniis; voluptate, non clade; leporibus, non machinis; veneribus, non vulneribus: faces injicit, ut amorem accendat: hostem, quem vincit, non in fugam, sed in amplexum convertit.

VIII. (h) Cæterùm Poëtæ fingunt alterum, meliore fato natum, *Cupidinem*, quem *Anterorem* vocant, id est, pugnantem & contrarium *Erosi* seu *Cupidini Voluptario*. Hinc apud Alciatum emblem. 110. Cupidine ad arborem ligato, Anteros ejus tela & arcum comburit: quo significatur, ab Amore cœlesti, terrestrem vinci. Huc facit, quod monet aureæ linguæ Orator hom. 24. ad Corinth. 2. Quomodo, inquit, pravi Cupidinis ignem extinguas, si igni quotidie alimenta adjicias? Subtrahe ligna foco. Et quid illud est, quod amas? Pituita & sanguis, ac corrupti alimenti succus. At lætus & splendidus flos est, inquit. Esto sanè: sed terræ etiam floribus nihil lætius ac jucundius est; qui tamen marcescunt, & in putredinem abeunt. Altius te mens erige, & quid sub colorata cute lateat, explora. Hydropicum etiam corpus ni-

Yyy

tet,

(h) Eros & Anteros, contrarii Cupidines.

ret, & nihil fœdi in superficie habet: quis tamen aquoso humori osculum impertit? at tener & versatilis est oculus, rectè porrectum supercilium, nigra palpebra, suavis pupilla, serenus aspectus. At hoc ipsum, quid aliud est, quàm nervi, venæ, arteriæ? Quin tu hunc quoque blandientem oculum, ægrum, senio affectum, mœrore afflictum, irâ tumens cogita: in quam deformitatem hæc pictura evanescet? Jam ad animi pulchritudinem, cogitationem traducas, & te hujusmodi formæ elegantia oblecta. Hæc nunquam mærescit, nunquam deflorescit, nulla poenitudine turbatur, nullis suppliciis expiatur. Ad hanc enitere: hanc ama & amplexare. Hæc & plura, quæ brevitatis causâ omitto, Præsul Constantinopolitanus, quibus modum ostendit, meliore Cupidine peccus imbuendi. Exclamat hîc non sine suspirio Philosophicus Poëta Boëtius.

O felix hominum genus,
Si vestros animos Amor,
Quo cœlum regitur, regat!

SYMBOLVM LXXXIX.

Minerva, seu Pallas, sapientiæ & amorum Dea.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Pallas cur ex Jovis cerebro nata? 2. Ejus habitus & attes. 3. Ejus liber & hasta. 4. Ejus gallus gallinaceus. 5. Ejusdem noctua. 6. Cur feroci vulcu? 7. Ejusdem ægis, seu clypeus. 8. Cur ei sacrata olea? 9. Cur Virgo?

Sapientiæ & bonarum omnium artium hæc præses est, ac dea, ex Jovis nata cerebro, sine Matre procreata. Ferunt enim, Jovem, cum Junonem sterilem videret, ne prorsus sine prole esset, cerebrum suum percussisse, indeque Minervam prosiliisse. Poëta tradunt, cum Juppiter hanc filiam parturiret, ei Lucinæ loco adstitisse Vulcanum, & acutissimâ ac prævalidâ securi caput in duas partes divisisse, indeque armatam Virginem erupisse.

Ethica.